

Mali godec.

(V francoščini spisala madama Evgenija Foa.)

IV.

Tako tekóč za kočijo, ugledal je Baptist nekaj, kar je pod kočijskim kovčegom viselo. Ker so v klanec šli konji bolj polagoma, prišel je prav blizu in videl je velik iz vrbovih šib spleten jerbas. V tem trenutku je kočija obstala. Baptist je pogledal v jerbas in zapazil v njem spečega psička. Zdajci mu šine v glavo misel: kaj ko bi se on spravil na psičkovo mesto? Ne samo, da bi mu bilo ugodnejše mesto nego na kočijnej stopnici od zadej, tudi bi mu se ne bilo treba bati, da bi ga kdo imel za prosjaka, in bi ga zapodil. Že je hotel svojo misel izvršiti in ubozega psička iz jerbasa vreči, ko se mu vzbudi usmiljenje do uboge zapuščene živalce; saj si lahko deliva mesto s psičkom, brez da bi ga bilo treba preganjati! Jerbas je bil prostoren, globok, in Baptist tako tenek in droben za svoja leta! Njegovo blago sreč mu je dalo spoznati, kako krivična in brezsrčna je bila njegova prva misel, in skrčivši se kolikor mogoče, splazil se je k psičku.

Psiček ne samo da ni nič žalega storil svojemu novemu popotnemu tovarišu, nego videti je bilo, da je še celó vesel te družbe, in kakor da bi imel pamet, stisnivši se kolikor mogoče v stran, začel mu je lizati roki in lice, kakor da bi mu hotel reči: „Dobro došel! že mi je bilo dolgčas samemu.“

Kočija se je zopet spustila v dir in je nesla Baptista preko lepih ravnin, in zdaj sta si prebivalca jerbasa nehala izkazovati prijateljstvo.

„Kako čuden prigodek!“ govoril je ubogi deček sam v sebi, gledajoč v delajoči se dan in v italijanske ravnine takó bogate, takó raznolične, ki so se veličastno razprostirale pred njegovimi očmi.

„Šel sem za tem francoskim gospodom, da mu izročim njegov zlat, da bi ne nesel slabega mnenja o meni s seboj v Pariz; ali namesto tega daje mi gospod vbogajme in me ima za prosjaka, — ali ni to nesreča? Namesto izbrisati slabo imé o meni, ga še le pomnožujem; ker, na zadnje, kaj hočete? da bi njegova visokost prišedši na Francosko tako-le govorila o meni: Oni mali Baptist, saj veste, oni plavalasi deček, ki se živi z igranjem na gosli in ki ne igra slabo, zagotavljam vam to, no, to vam je zrel pobalinček, tolovajček, hudobnež! Kajti pogledjte, nisem pazil, zmotil sem se in dal sem temu malemu páglavcu cel zlat, in on ga obrži; a ne samo to, on me še celó zasleduje, da bi dobil še jednega od mene. O mati božja, pomočnica! gróza me izpreletava, če pomislim, da bi mogel ta Francoz kaj tacega govoriti o meni. Idite, dirjajte konjiči, spustite se v skok, pripeljite me prav daleč; takó daleč me ne pripéljete, da bi se jaz ne mogel opravičiti. Jaz Baptist Lulli, pa tat in prosják! Do Pariza pojdem — če je treba, da gospodu dokažem, kako krivično misli o meni.“

Spanec se ga polasti in mu pretrga njegove misli. Bil je že svetél dan, ko se prebudi. Jerbas, on in pes so bili nepremično mirni; rad bi znal, kako to? Pomolivši glavo iz svojega kotišča, vidi kočijo razpreženo, v kolarno postavljeno, in ne žive duše v obližji.

„Zdaj pa,“ reče, „nič se ne obotavljati, ne dajmo se ustrašiti temu imenišnemu in ponosnemu gospodu, povejmo mu, kar mu gre!“

Storivši svoj sklep, skoči iz jerbasa in se z vso pogumnostjo podá proti vélikej hiši. Tu se pomeša med razbegane in po hodiščih in kuhinjah sem ter tjá dirjajoče ljudi. Kmalu spozna Baptist vojvodovega strežaja, ki mu je bil svetoval, da naj obdrži zlat in mu je bil dal priimek norec.

V.

„Zopet ti tukaj, mali Florenčan?! Odkod si se vzel?“ vpraša Baptista omenjeni strežaj.

„To vas nič ne briga. — Kje je vaš gospod?“ vpraša Baptist, ki se ni dal ustrašiti nejevoljnemu glasu, s katerim ga je strežaj nagovoril.

„Še jedenkrat te vprašam, ali znaš čarati in kot čarovnik letaš po zraku jezdeč metlo, ali potuješ, kakor peklenšček pod zemljó? Kratko, povédi mi, kako si prišel za nami v Turin?“

„Prav takó in po istem potu kakor vi,“ odvrne mu Baptist, posnemajoč strežajevo ošabnost, „a vender s tem razločkom, da ste vi kot strážnik spremljali kočijo na konji, a jaz sem se vozil s kočijo.“

„Znotraj ali od zunaj? Kakó in kaj govoriš mali Florenčan, povédi!“

„S kočijo, bodi si znotraj ali od zunaj kočije, gospod Francoz, kakor hočete, jaz nisem tako vaje izrazov, da bi se z vami pričkal zaradi besed.“

„Drzen si dosti, to se ti vidi, da bi se vozil znotraj kočije,“ odvrne mu strežaj, kateremu je začela ošabnost pojematí.

„Slednjič, ali mi hočete povedati, kje je vaš gospod?“ resno povpraša Baptist služabnika.

„V prvem nadstropji, v vélikej dvorani na desno; ako bode vprašal po svojem zajutreku, recite mu, da mu ga kmalu prinesem.“

Strežaj, misleč, da je mali Florenčan v milosti pri njegovem gospodu, ni ga zdaj več tikal.

Baptist se strežaju niti zahvalil ni, takó se mu je mudilo, da bi čim hitreje izročil zlat in se potem vrnil v Florenco. Podal se je po stopnicah v prvo nadstropje; skozi odprta vrata je videl Guiškega vojvodo sedeti za mizo, s hrbtom proti vratom obrnena, ko je ravno pisal.

Rahlo in tiho se mu je bližal, dva denarja, zlatega in srebrnega v roki držeč; a gredoč se zadene ob stol in vojvoda se ozrè.

„Kdo je tu?“ vpraša vojvoda; potem se zagleda v príprostega dečka, kakor da bi mu bil ta zali obrazek že od poprej znan.

„Jaz sem, mali Baptist Lulli, vaša visokóst,“ reče deček priklonivši se, — „včeraj zvečer ste se gotovo zmotili, ko ste mi dali ta zlati denar, in to noč ste se zopet zmotili, ko ste me imeli za prosjaka in mi vrgli ta srebrni denar; evo, tukaj vam prinesem obá.“

Izreki te besede, položi Baptist denarja, ki sta se v njegovej majhenej roki svetila, na mizo, pri katerej je vojvoda pisal.

„Včeraj zvečer?“ reče vojvoda osupnen ter pazno gleda malega Florenčana. „Včeraj zvečer!... saj sem bil še v Florenci, ne spominjam se“....

„O velika gospoda hitro pozabi vse, kakor mi so pripovedovali moj oče; ali jaz, jaz vas nisem pozabil, visokóst. Tu je vaš denar. A zdaj mi povejte, koliko mi hočete dati!“

„Na mojo čast! ne umejem niti jedne besede od vsega, kar mi pripoveduješ,“ odgovori vojvoda navzkriž položivši nogi in resnobno gledajoč zalo dečkovo postavo; „če te le spoznam“ . . .

„Kaj? vaša milost se ne spominja na včeraj zvečer, pred gostilno „del Santo Spirito,“ óni mali goslar . . . O moje uboge gosli!“ pristavi Baptist globoko vzdihnivši in solza se mu zasveti v lepem modrem očesu.

„Res, je, zdaj sem se spomnil, in kaj hočeš od mene? Kako si do tukaj prišel za menoj?“

„Na katero vprašanje naj odgovorim prej, vaša milost?“

Vojvoda se nasmehne tej natančnosti in reče: „Na prvo!“

„Od vas hočem to, da nič nočem, visokóst, samo to ponavljam, da sem vam hotel nazaj prinesti vaš zlat, ki ste mi ga včeraj zvečera v Florenci dali, ker mislim, da ste se pač zmotili, in da vaš namen ni bil dati mi toliko denarja za óno ubogo igrico na gosli. Potem sem vam hotel tudi nazaj dati srebrni denar, ki ste mi ga vrgli to noč, v tem, ko se je vaš voz popravljal; imeli ste me za prosjaka, a jaz prosják nisem, jaz le godem na gosli, da si pošteno zaslužim svoj kruh; ali me umejete visokóst?“

„Na mojo čast, krasno, izvrstno, prekrasno!“ reče vojvoda ter prime mladega umétnika za roko . . . „a zdaj, ljuba poštena stvarca, povédi mi, kako si prišel do tukaj za menoj?“

„To je bilo jako težavno, vaša milost,“ reče Baptist osrčen po dobrohotnem licu vojvodovem — „to znate, da sem pobravši zlat in spoznavši, da ste se zmotili, šel za vami v obédno dvorano, da bi vam ga bil nazaj dal; ali kaj? vi niste bili več oni mož, kakor v predvežji, vi se za ubozega Baptista niste nič bolj zmenili, nego li za svojega poslednjega strežaja . . . in meni — izmanjkalo je poguma, nisem se več upal vas ogovoriti, čakal sem, da se mi srčnost povrne in videl sem, da se bliža čas odhoda. Vi sédete v voz in konji potegnejo. Ali jaz nisem mogel videti v svojej roki tega denarja, o katerem sem si mislil, da mi ga niste hoteli dati; in — takó sem moral za vami. Spravil sem se na vozno stopnico in sem se ondu tako dolgo dobro držal, dokler se ni voz potrl . . . Tedaj sem hotel porabiti priliko, da vam izročim denar in se vrnem v Florenco, kjer sem nekaj pustil, kar mi dosti skrbi dela. Ali — približam se kočiji, da bi govoril z vami, ali vi niste pustili, da bi izgovoril, vrgli ste mi bel denar in me imenovali prosjáka. O verujte mi, visokóst, jaz bi bil šel povsod za vami, če tudi do konca sveta, rajši nego da bi bil obdržal ta drugi beli denar — in pa imé prosjáka. Ker pa stopnica ni bila ugoden sedež za mene, pripeljal sem se semkaj v jerbasu vašega psička . . . To je vse, kar vam znam povedati; če mi hoče vaša milost kaj podariti za mojo majhno igro na gosli, storite, prosim naglo, ker mudí se mi nazaj v Florenco, kjer sem, kakor sem že rekel, nekaj pustil, kar mi veliko skrbi dela.“

„Kaj si pustil, povédi mi, ljubček moj?“

„Oh, svoje gosli visokóst . . . temu se ni smijati, ker moje gosli, čujte visokóst, so vse moje premoženje, moj zaslužek, moje življenje, in če jih

najdem potrte — grôza me izpreletáva pri tej misli — to bi bilo toliko, kakor če bi si roko zlómil.“

„Ná, tu imaš, da si kupiš druge gosli,“ reče vojvoda Guiški, seže v žep, prinese iz njega nekoliko zlatnikov, katere položi na mizo k onemu denarju, katerega je bil Baptist tjá položil.

„Ali to ne bodo one iste gosli.“

„In kaj, če ne bodo?“

„O veliko, visokóst, veliko...“

„Deček!“

„Vi tega ne umejete, visokóst, ker imate raznovrstnih lepih reči, ki imate kočijo, lepih oblačil, konjev, poslov, vse polno lepih gospodov, ki so vaši prijatelji, ki imate denarja v obilici, in Bog si ga znaj kakšnih stvari še več; če jih jedno ali tudi dve izgubite, gotovo še ne opazite ne. Ali jaz, visokóst,“ pristavi ljubeznjivi deček solznih oči, „jaz na svetu nimam drugega nego te gosli, te gosli so moj prijatelj, druge gosli ne bi bile drugega nego gosli; vidite, to je velik razloček.“

„Dobro, tedaj vzemi ta denar in glédi, da zopet najdeš svoje gosli; vzemi no!“

„Vse?“ vpraša Baptist ter gleda čudèč se.

„Vse!“ odgovori vojvoda smijoč se.

„O gospod, gospod!“ reče Baptist ganen.

„Zajutrek Vaše milosti je pripravljen,“ reče strežaj, vstopivši v dvorano.

„Vojvoda vstane in otide proti obédnici. Stopivši skozi vrata, obrne se in vidi Baptista, ki še ni bil vzel denarja z mize, kako za njim gleda.

„No, kaj še čakaš?“ vpraša ga; „ali me hočeš še kaj prositi? Govóri!“

„Dà,“ reče Baptist zbravši vso svojo srčnost, „hotel bi — da bi vas nikoli več ne zapustil.“

„In tvoje gosli?“

„Kaj bi! To mi bo pač težko dejalo, ali videč vas, izkušal bom, da jih pozabim.“

„Dobro! Pogovóri se z mojimi ljudmí in pojdi z menoj v Pariz, ako ti je to po volji.“

„Hvala, hvala, visokóst!“ vzklikne Baptist in pohiti poljubit roko, katero mu vojvoda ponudi.

Ni mi treba pripovedovati, da spadajoč k spremstvu vojvodovemu na potovanji Baptist ni bil več zadovoljen niti z vozno stopnico niti s psičkovim jerbasom; hotel je svojega konja, kakor so jih imeli drugi. Ali bali so se, da ne bi znal jezdití, zatorej ga je posadil strežaj, s katerim se je bil že poprej seznanil, k sebi zadej na konja, ker je videl, da je deček v milosti pri vojvodi.

Na popotovanji se ni nič posebnega prigodilo. Poglejmo torej, kako se je malemu Baptistu godilo v Parizu.

VI.

V noči od 17. do 18. oktobra 1647. leta se je peljala kočija s šestserimi konji in z znamenji orleanske rodovine, spremljana od pešcev in svetilcev, po

trgu kraljeve palače. Obračala se je proti vhodu palače, kar se zasliši strašen krik iz kočije in kočijaž nategne vājeti.

„Moj Bog! pázite, drugače povózite nekoga,“ oglaší se zeló mlada ženska, pomolívši glavo skozi okno in s prstom kazávši na nekaj črnega, kar je ležalo na tlaku, a zaradi teme ni bilo spoznati. Potem pristávi: „Poglejte vender, kaj je!“

Jeden izmed poslov se približa in pri luči spozná spečega dečka; podréza ga z nogó, in zakriči:

„Vstáni, in pojdi kam dalje ležat, tepče!“

„Moj Bog!“ reče deček z jokajočim glasom, potem takój vstane ter gre pokorno in od mraza tresóč se malo dalje, ter se zopet po tleh stegne.

Ta brezuporna poslušnost takó osornemu povelju, še bolj pa milina srebrojasnega bolestnega glasú ubozega dečka je globoko ganila mlado gospó, katero je bilo po opravi in po grbu na kočiji lahko spoznati, da ni nihče drugi, nego vojvodinja Montpensier, Ana Marija Orleanska, ki je bila znana pod imenom „gospodična,“ hči Gastona, vojvode Orleanskega, in Marije Bourbonske, dédinja rodovine Montpensierske.

„Recíte dečku, da sèm pride,“ reče gospodična. Deček, ki je slišal te besede in pri svetlobi lučnic spoznal mlado zalo postavo princezinje, pritekel je hitro.

„Kdo si in kaj delaš tukaj o tem času?“ vpraša ga gospodična, ganeno mu gledajoča v nežni in plemeniti obraz, ki se je prav malo ujemal z berno obleko, ki je pokrivala telo mladega siromaka.

„Spal sem, gospá!“ odgovori deček.

„Na ulici, ubožček? Ali nimaš svojega dóma?“ povpraša ga zopet vojvodinja.

„Žalibog ne, gospá.“

„Ti nisi Francoz? Od kod si?“

„Iz Florence v Italiji, gospá!“

„Kako si prišel sèm? Kje so tvoji roditelji?“

„Moji roditelji so mi pomrli; a semkaj sem prišel s spremstvom vojvode Guiškega.“

„A kako je to, da vojvoda Guiški pusti svoje ljudi na ulici spati?“

„Tega ni kriv vojvoda Guiški, gospá, nego véliki kuhar, ki mi je vrata pokazal, ker mu sem vse ponve vzel.“

„In zakaj si mu vzel vse ponve?“ reče gospodična, ki se ni mogla smehú zdržati tem priprostim besedam ubozega dečka.

„Da sem si godbo napravil.“

„S ponvami?“

„Moral sem takó, ker družega orodja nisem imel.“

„In ti si godbo napravil s ponvami?“ vpraša drugič radovedno vojvodinja.

„Ó to se da prav dobro narediti; postavim jih po vrsti, skrbno jih izbravši različne debelosti in velikosti, takó dobim glasove, potem s kladivcem po njih natrkavam.“

„No to je gotovo prava mačja godba,“ reče princezinja smijoč se.

„Tako je dejal tudi véliki kuhar,“ reče deček osramoten, „a tepec ni imel ušes in ni razumel moje godbe. Ó mojih najlepših, najbolj harmoničnih arijah je dejal, da ne sliši družega nego samo ženketanje ponev.“

„A to še ni vse. Necega dne, bilo je včeraj zjutraj, trdil je celó, da mu jih kvarim... Jeza me prime in v jezi ga imenujem Mido! — Kaj je to, Mida? vpraša me. — Kralj, ki je sovražil godbo in so mu zaradi tega oslovsko ušesa vzrastla, odgovorim mu jaz, in po teh besedah sem moral podvizati se, da sem zbežal, kajti roki mi je hotel odsekati s svojim velikim nožem.“

„To vse umejem,“ reče gospodična, a česar ne umejem, je to, da te je vojvoda Guiški iz Italije pripeljal tu sèm; zakaj in čemu?“

„O to bi vam moral na dolgo in široko pripovedovati gospá, ali mene zebe in preveč sem zaspan, da bi vam mogel povedati vse, kakor bi rad.“

„Morda si tudi preveč lačen,“ pristavi gospodična, ugledavši slabóst, ki jo je bilo videti na licu malega Florenčana.

„Danes nisem nič jedel,“ odgovori ubogi deček.

„O siromak!“ reče princezinja in obrnivši se k svojemu strežaju, reče mu: „Peljite tega dečka v palačo, da mu dadé jesti in tudi primerno prenočišče, a jutri naj ga umijejo in preoblečejo ter mi ga naj pripeljejo, kadar bodem zajutrkovala. Idi, deček moj s tem možem,“ reče gospodična in pomigne malemu Florenčanu v znamenje, da mu je dobra in milostiva.

Druzega dne so bili pogovori zaradi ženitve španskega kralja Filipa IV., vdovca, z gospodično Montpensierovo po posredovanji ministra Mazarina, in tako je bil siromak prejšnjega večera zopet popolnoma pozabljen.

Ali po srečnem naključji je prišel med družino in posle gospodičine ter je bil postavljen za kuharskega učenca.

V prihodnjem poglavji bodete čuli, kako se je rešil loncev s svojimi ponvami.

(Konec prihodnjic.)

Dva prosjaka.

Oj otroci, dobri, mili
Prosim, da bi podelili
Krájcar, kruha skórkjico,
Sem sírota z ópico.

Oča mi umrl je, mama,
Sem ostal síróta sama,
Po vsem svetu grem okróg
Oča mi je dobri Bog.

Nimam brata ne sestrice,
Tuge polno mi je lice;
Moj prijatelj, družba vsa
Mi žival je — ópica.

Z máno hódí, z máno prósi,
Z máno vse težave nósi;
Siromaka sva obá,
Jaz in moja ópica!

Oj otróci, dobri, mili,
Lačna sva, da Bog se usmili,
Prosim kruha skórkjico
Záse in za ópico.